iNFO

is een uitgave van de Milieuvereniging Land van Cuijk

JAARGANG 36 - 3

2015 **WINTER**

Milieuvereniging Land van Cuijk ...
bezig voor een beter milieu

COLOFON

INFO *is het verenigingsblad van de Milieuvereniging Land van Cuijk. Het informeert leden en anderen over natuur en milieu in de ruimste zin. Het verschijnt in een oplage van circa 350 stuks.*

Coördinatie INFO en Redactie:
Kees de Bruin
tel. (0485) 38 00 00
redactie@mlvc.nl - www.mlvc.nl

Verspreiding INFO:
Sylvia van Duijnhoven en Henk Rutten

NFO verschijnt in principe drie maal per jaar. Copy dient verband te houden met 'natuur en milieu in de ruimste zin des woords' in het Land van Cuijk. Iedereen kan artikelen schrijven, de redactie bepaalt of deze in overeenstemming zijn met het huishoudelijk reglement van de INFO. Overname van tekst met bronvermelding is toegestaan.

Opmaak en druk : dot-Kom Design

Dagelijks bestuur:
Theo Wijnhoven, voorzitter
Jan Reijnen, secretaris
Sylvia van Duijnhoven,
penningmeester ledenadministratie

Secretariaat MLvC:
Beerseweg 10, 5451 NS Mill.
Tel. (0485) 45 10 71.

Banknr: NL92 TRIO 0212186949

Lidmaatschap:
Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 15,- per jaar voor leden-abonnees. Voor elk volgend lid uit het gezin of andere levensvorm geldt een bedrag van € 2,50 per jaar. Het lidmaatschap kan ieder moment ingaan. De contributie wordt geheven vanaf de maand waarin men lid is geworden en is evenredig aan het aantal maanden van het jaar waarin men lid is geworden. Het lidmaatschap wordt automatisch voor een jaar verlengd, tenzij uiterlijk 30 november van het lopende jaar bericht van opzegging is ontvangen. Donateurs m/v, die minimaal € 15,- betalen ontvangen ook de INFO. Aanmelden kan met de bon in dit blad of bij het secretariaat.
De MLvC is aangesloten bij de Brabantse Milieu-Federatie (BMF) te Tilburg.

MILIEU KLACHTEN CENTRALE

(073) 681 28 21

Voor het melden van klachten over het milieu, zoals:

- Stankoverlast
- Geluidsoverlast
- Illegale stort
- Verdachte kap
- Verdachte lozing
- Verdachte vervuiling
- oppervlaktewater
- Bodemverontreiniging
- Vissterfte
- Verdachte jacht

Gemeente Boxmeer
(0485) 58 59 11

Gemeente Cuijk
(0485) 39 66 00

Gemeente Grave
(0486) 47 72 77

Gemeente Sint Anthonis
(0485) 38 88 88

Gemeente Mill en St. Hubert
(0485) 46 03 00

Politie afdeling milieu
Regio Brabant Noord-Oost
(0413) 32 30 30

Buiten kantooruren en tijdens de week- einden kunt u uw klachten kwijt, door gebruikmaking van het milieuklachtennummer van de provincie Noord-Brabant: (073) 681 28 21.

Voorwoord

Winter INFO 2015

Het is al weer 35 jaar geleden dat onze milieuvereniging werd opgericht, 'met als doelstelling het bevorderen van de milieuhygiëne en de leefbaarheid in het Land van Cuijk in de meest ruime zin'. En nog steeds is dat onze leidraad. We hebben in die tijd mooie resultaten bereikt, maar er blijft nog genoeg te doen.
In deze INFO belichten we dat het niet alleen maar kommer en kwel is op natuur- en milieugebied, maar dat er ook genoeg moois te zien en te genieten is in onze regio; moois waaraan ook wij een – klein? – steentje hebben bijgedragen.

Henk Teusink legt kort in zijn inleiding op de artikelen uit wat het belang van het landschap is, en dat verandering ook positief kan uitpakken. Van een tiental natuurgebieden in het Land van Cuijk hebben we gekeken hoe het er een aantal jaren geleden voor stond, welke plannen er gemaakt werden, wat er is gebeurd en hoe het nu is. Dat hebben we zelf gedaan, maar ook eigenaren van een aantal van die gebieden geven hun visie: Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer. Ook het Waterschap en particuliere eigenaren komen aan het woord.

Natuurlijk zijn er meer dan 10 natuurparels in het Land van Cuijk. Zo hadden we bijvoorbeeld nog willen schrijven over de Broekse Wielen, de Bunthorst, de Tongelaar, de Ossenbroek, de Groespeel, Zevenhutten, de Hulsdonk, de St. Anthonisloop en de Balkloop. Enzovoorts. Maar we konden onmogelijk volledig zijn, we hebben een keuze moeten maken.
Daarnaast geven een paar actieve leden van onze vereniging aan wat hun natuurpareltje in onze regio is. Zie hiervoor de kleine kaderstukjes in deze INFO.

Verder staat er een column van Kees de Bruijn, onze nieuwe hoofdredacteur, in dit blad. Kees is halverwege de samenstelling van deze editie ingestapt. Hij heeft ervaring in de media- en communicatiesector en we zijn dan ook blij met deze versterking van de redactie.
De vele foto's in deze INFO zijn voor een groot deel aangeleverd door leden van de milieuvereniging: Geert Verstegen, Sylvia van Duijnhoven en Kees de Bruijn.

Deze INFO is te zijner tijd ook als pdf te lezen op onze website, www.mlvc.nl. Wil je deze INFO echter nu al digitaal inzien, of wil je die ontvangen om bijvoorbeeld te verzenden naar relaties (als fraaie Kerstgroet uit onze regio), stuur dan een e-mail naar de redactie en dan sturen we je de pdf toe. Ook als je meerdere exemplaren van het gedrukte nummer wilt ontvangen, meld dit dan bij de redactie of het secretariaat.

Bij deze INFO krijgen onze leden, ter viering van ons jubileum, een soft-touch pen met opdruk. Je kunt hier uiteraard mee schrijven én je kunt de pen gebruiken om er het touchscreen van je tablet en/of smartphone mee aan te tippen.

Veel kijk- en leesplezier!
Jan Reijnen

Persoonlijke natuurpareltjes

Mijn natuurparel is de noordelijke zone rond de Groote Beek, in de Groespeel in Mill: een prachtig samengaan van natuur en historie.
De foto heb ik uit een van de nieuwsbrieven over de Groespeel.

Jan Reijnen

Het landschap is de grond van ons bestaan

Een landschap is dynamisch: het verandert voortdurend, vaak uit zichzelf, meestal door menselijk ingrijpen. Dat niet iedere verandering een verbetering is zien we dagelijks. Zeker ook in het Land van Cuijk. Van onze natuurlijke habitat, ons kostbaarste kapitaal, is het landschap een gebruiksvoorwerp en een economisch goed geworden.
In onze omgeving is het met name de landbouw die het huidige aanzicht van ons landschap heeft bepaald. Monotone akkers met heel veel mais, grasland met effen groen raaigras dat vele keren per jaar wordt gemaaid, doodgespoten velden met lelies, boomteelt, enz. Maar ook industrieterreinen, waarvan niet zeker is of ze feitelijk wel nodig zijn, hebben hun tol geëist.
Meer en meer dringt het besef door dat het landschap letterlijk de grond van ons bestaan is. Dat dus niet de economie het uitgangspunt is van hoe wij met die grond om moeten gaan, maar dat onze grond – ons landschap zelf – het uitgangspunt moet zijn. Langzamerhand zien we dat inzicht ook op verschillende plekken terugkomen in onze omgeving. Nog niet genoeg en zeker niet vlug genoeg, maar toch… Het is ook onze taak om steeds de aandacht te vragen voor zaken die in onze ogen fout gaan. Daarvoor is de milieuvereniging destijds opgericht.
Maar het is ook goed om zo nu en dan stil te staan bij veranderingen in het landschap die wél verbeteringen zijn. Daarom richten wij ons in deze Info op een aantal plekken in het Land van Cuijk waar verbeteringen ook echt zichtbaar zijn.
We kunnen voorzichtig de conclusie trekken: Het kán dus wel.

Henk Teusink

Wilt u GRATIS op de hoogte gehouden worden van de laatste regionale natuur- en milieu nieuwtjes?

Bezoek onze website

www.mlvc.nl

en abonneer u op de digitale nieuwsbrief!

Persoonlijke natuurpareltjes

Daar waar het Defensiekanaal en de Lage Raam samenvloeien, voelt de bever zich thuis. De route die is afgelegd gaat vanuit de Niers, via de Maas, het Duits Lijntje, Sint Anthonisloop naar de Lage Raam. Natuurontwikkeling werkt, maar 'goei werrek hè tied nuddig'.

Geert Verstegen

Foto: Trudy van den Broek

1 Hoge Raam ..... pagina x
2 Kraaijenbergse Plassen ..... pagina x
3 Langven ..... pagina x
4 Maasheggen - Het Vlack ..... pagina x
5 Molenheide ..... pagina x
6 Oeffelter Meent ..... pagina x
7 Overloonse Duinen - Jeneverbessen ..... pagina x
8 Tovensche beek ..... pagina x
9 Vierlingsbeekse Molenbeek ..... pagina x
10 Vilt ..... pagina x

DE HOOGE RAAM

Laaglandbeken in het Land van Cuijk

Het stroomgebied van 'de Raamen'. Een doorkijk (Raam)!

De Lage Raam is een ecologische laaglandbeek die de hoofdader vormt van een stelsel van kleinere beekjes en stroomt van de Peel naar Gemaal Van Sasse bij Grave. De Raam ontstaat als de Lage Raam op de Wanroijsche heide en wordt gevoed door verschillende kleine waterloopjes. Onder de naam van Verlegde Lage Raam, Groote Beek, Graafsche Raam en Nieuwe Raammond mondt het riviertje tenslotte uit in de Maas. Ongeveer zes kilometer voor de monding komt de Lage Raam samen met het Peelkanaal om enkele honderden meters verder ook de Biestgraaf op te nemen. Van hier af tot de monding heet de rivier: Graafsche Raam. Bij het dorp Escharen voegt de Biestgraaf en de Hooge Raam zich bij de Graafsche Raam. In oude aktes van schepenprotocollen wordt Raam heel vaak gebruikt om de grens van een gebied aan te geven. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de Hooge Raam en de Graspeelloop die de geografische begrenzing aangeeft tussen het dorp Zeeland en het Land van Cuijk. Hier werd en wordt deze beek dan ook 'de Scheiwal' genoemd.

Tot zover een korte beschrijving van het stelsel van waterlopen die uiteindelijk de Lage Raam vormen. Het vervolg van dit verhaal zal uitsluitend gaan over de Graspeelloop en de Hoge Raam met haar watersystemen. We volgen de Graspeelloop en de Hooge Raam daar waar zij ontspringen tot daar waar zij uitmonden in de Graafsche Raam (Lage Raam) nabij het dorp Escharen.

De Hooge Raam

Het beschreven gebied wordt getekend door de twee beekdalen van de Hooge Raam en de Halsche beek. De eerste voert hier met een verval van bijna vijf meter kwelwater aan vanuit de Graspeel bij Zeeland en de Reeksche hei. De tweede doet dit vanaf de rand van de Gasthuispeel onder Langenboom met zo'n steile loop, dat het ten onrechte net lijkt alsof deze door de mens zo zijn aangelegd. Het kwelwater uit de Peelhorst ontstaat door verschoven grondlagen waarvan hier één of meer watervoerende lagen zijn afgedekt door niet of slecht doorlatende, ijzerhoudende lagen. Gevoed door infiltrerende neerslag staat het water onder druk, omdat het verhinderd wordt op te stijgen tot het niveau van de vrije grondwaterspiegel dat het volgens de wet van de communicerende vaten zou moeten bereiken. Als een natuurlijke opening ontstaat, stijgt het water op tot het denkbeeldig vlak dat samenvalt met het hydrostatisch drukniveau. Als dit boven het maaiveld ligt kwelt het water als een natuurlijke bron. Dit kwelwater met het aangehaalde hoge oergehalte oxideert bij het aan de oppervlakte treden. Dit levert de roestkleur op.

◀ *Het stroomgebied van de Raam, haar zijbeken en kanalen*

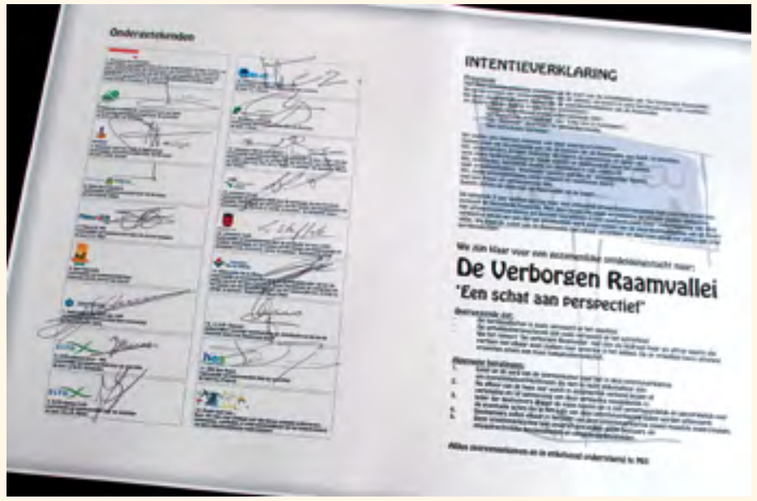

▲ *Intentieverklaring, twee jaren geleden.*

De oorsprong van de Hooge Raam

De oorsprong van de Hooge Raam moeten we zoeken bij het dorp Zeeland, nabij het buurtschap Graspeel, waar zij ontspringt aan de rand van de wijstgronden. Wijstgronden kenmerken zich doordat langs aardbreuken opstuwend bodemwater, wat kwel of ook bronwater wordt genoemd, hier aan de oppervlakte verschijnt. Hier is de bron gelegen van de Hooge Raam. De in deze omgeving permanent moerassige bodems voeren continu water af, via greppels, sloten en natuurlijk verhang, naar lager gelegen gebieden om uiteindelijk uit te monden in de Graspeelloop, respectievelijk Hooge Raam.

▲ *IJzerhoudend kwelwater kleurt het water roestbruin.*

▲ *Stuw in de Hoge Raam bij Escharen. Foto: Trudy van den Broek*

Van natuurparel naar 'Slijkraom'

Ruilverkavelingen

In de eerste helft van de 20ste eeuw zijn veel laaglandbeken in Nederland gekanaliseerd. In 1965 ging ruilverkaveling Graspeel Zeeland in uitvoering, gevolgd door de Ruilverkaveling Land van Cuijk in 1986.

De intensivering van de landbouw en de daaraan gekoppelde eisen aan de grondwaterstand lagen ten grondslag aan de grootschalige kanalisatie van de Graspeelloop en de Hooge Raam. Dit heeft geleid tot een sterke achteruitgang van de karakteristieke ecosystemen. Deze achteruitgang wordt voor een groot deel veroorzaakt door een piekerig afvoerregime, typisch voor de huidige laaglandbeken in Nederland. Tijdens piekafvoeren treden er thans hoge stroomsnelheden op, waardoor beekorganismen worden weggespoeld. Tijdens lage afvoeren is de stroomsnelheid nihil waardoor slib wordt afgezet, wat uitermate nadelig is voor de aanwezige macrofauna vanwege een te lage zuurstofconcentratie en een gebrek aan specifieke habitatcondities. Vóór de ruilverkaveling werd de Graspeel gekenmerkt door haar moerassig karakter, de weelderige bloemweiden en een rijke vertegenwoordiging van de avifauna.
Door genoemde landinrichtingswerken, het lozen van huishoudelijk afvalwater en riooloverstorten zijn deze beken gedegradeerd tot stinkende, zuurstofloze zinkputten en tengevolge hiervan verdwenen vrijwel alle karakteristieke beek en beekdalbewoners uit hun habitat. Niet voor niets werd in Escharen destijds de naam 'Sliek-Raom' of 'Slijkbeek' aan de Hooge Raam toegedicht.

Beekherstel

In de afgelopen 25 jaar zijn de Nederlandse waterschappen begonnen met ecologisch beekherstel. Sinds het jaar 2000 is vanuit de Europese context de noodzaak voor het verbeteren van de ecologische toestand van Nederlandse beken ontstaan. Het stroomgebied van de Hooge Raam en de Halsche Beek maakt deel uit van de binnen Europa vastgestelde Ecologische Hoofdstructuur. Beide beken monden uit in de Graafsche Raam. Men wil hier in de jaren tot 2018 via verkoop, ruilen en particulier natuurbeheer op vrijwillige basis komen tot een zogenaamde "Natte Natuurparel" waarin de beken hersteld en verdroging bestreden worden.
Dit gegeven vormt een belangrijke drijfveer voor beekherstel. Op historische kaarten is te zien dat laaglandbeken in het verleden een kronkelend karakter hadden. De meest gebruikte methode om het kronkelende karakter van de laaglandbeken terug te brengen is her-

meandering, het graven van een kronkelende waterloop. Historische kaarten worden vaak gebruikt als inspiratie voor het bovenaanzicht van toenmalige stroompatronen.

De Hooge Raam:
beekherstel in uitvoering

In 2009 is de Hooge Raam, in opdracht van Waterschap Aa en Maas heringericht en is het project door de Landbouwuniversiteit van Wageningen begeleid. De beek was gekanaliseerd in het kader van ruilverkavelingsprojecten, maar lag nog altijd in een zeer afwisselend natuur- en landbouwgebied. De nieuwe beek is over een lengte van ruim één kilometer, in tegenstelling tot het traditionele hermeanderen, als rechte brede loop aangelegd en mag volledig haar eigen gang gaan. Zo hoopt het waterschap meer te weten te komen over de vormende processen in beken (bochtvorming, erosie en zandbankvorming). Deze beek leek geschikt voor deelname in het project 'Beekdalbreed hermeanderen' omdat het een geïsoleerd stroomgebied is, er weinig kans bestaat op negatieve effecten in de omgeving en de beek een groot hoogteverschil overbrugt (veel stroming). In de nabije toekomst wordt het beekdal verder verbreed en mogen hoge afvoeren het hele dal gebruiken. Enkele jaren later is de Hooge Raam na aanleg bovenloops eveneens heringericht.

Rechte, saaie ruilverkavelingssloten hebben plaats gemaakt voor een, volgens historisch gevolgd veldpatroon, meanderende beek. Oevers zijn verbreed en beschikken thans over een flauw aflopend talud waar typische oeverplanten zich reeds thuis voelen of zich kunnen vestigen. De riooloverstorten van het dorp Zeeland leveren tijdens hevige regenval verontreinigingen op de Hooge Raam op. In het kader van een beekherstelproject in wording is men voornemens deze riooloverstorten af te koppelen.

De Hooge Raam nu
Reeds behaalde resultaten

Naar aanleiding van recent veldonderzoek in het stroomgebied van de Hooge Raam werd de zin en de mogelijke onzin van natuur herstelprojecten onderzocht. Laatstelijk werd het gebied in september en oktober 2015 bezocht. Van het open karakter van het aangelegde meanderende deel van het traject was weinig zichtbaar. Sprake was van een zo goed als 100% dicht gegroeide beek, met een bezetting van in hoofdzaak wilg en els, wat een meanderende successie van de beek in de weg blijkt te staan. Ofschoon deze ontwikkeling geen afbreuk doet aan een natuurlijk en landschappelijk waardevol beeld, lijkt natuurlijke hermeandering van de Hoge Raam, in het kader van het beek-herstelproject, niet succesvol te zijn geweest. Ondanks (of dankzij) deze ontwikkelingen zijn broedgevallen waargenomen van tenminste twee koppels blauwborsten en is de ijsvogel weer terug van weggeweest en in de rietkragen wemelt het van diverse rietzangers. Op de afgeplagde taluds van de Hooge Raam is nog sprake van een pionierssituatie. Typische plantensoorten die thuishoren in beekdalgezelschappen hebben zich reeds gevestigd en soorten in potentie zullen ongetwijfeld hier aan toegevoegd gaan worden. De oevers worden thans door Waterschap Aa en Maas onderhouden volgens het principe van verschraling. De vegetatie wordt tenminste eenmaal per jaar gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Het resultaat hiervan is - wat bijzonder mag worden genoemd - dat op een van deze taluds, een wel erg bijzondere plant zich heeft weten te vestigen, namelijk de Welriekende herfstschroef-orchis. Een orchideeënsoort die eerder slechts op één plaats in ons land is waargenomen.

Escharen.

BUITENGEWOON!

Alhier is bij den landbouwer M. Maassen op het Zandvoortgehucht, in de achter zijn huis loopende beek, door de heeren J. Verberk, J. v. Wiechen en J. Selten, tezamen een reuze zalm gevangen. Na lang vechten wisten zij deze zalm, die een lengte van 1.20 M. had en ruim 20 pond woog, te bemachtigen. Waarschijnlijk is deze afkomstig uit de rivier de Raam.

◀ *Dat de Hooge Raam in de jaren dertig van de vorige eeuw zuiver water voerde, blijkt uit dit krantenartikel.*

▲ *Zwemmen in de Hooge Raam in de jaren 60.*

▼ *Monding van de Hoge Raam.*

▲ *Schoonmaakwerkzaamheden in de Lage Raam.*

Samenvatting en conclusies

- De Hooge Raam is van oorsprong een laaglandbeek die tot in het begin van de vorige eeuw zijn dynamiek en natuurlijk karakter wist te behouden en waar sprake was van een natuurparadijs van de eerste orde;
- Door landinrichtingsprojecten, vanaf de vijftiger jaren van de vorige eeuw, landbouwkundig gebruik, bestrijdingsmiddelen, vermesting en het lozen van huishoudelijk afvalwater, is de Hooge Raam verworden tot een stinkend riool en verdween vrijwel alle leven in en direct om deze beek;
- Waterschap Aa en Maas, beheerder van de Hooge Raam, draagt zorg voor de kwaliteit en afvoer van het water en voert het beheer en onderhoud van deze laaglandbeek. In 1990 van de vorige eeuw gaf zij opdracht tot beekherstel van de Hooge Raam;
- Beekherstel van de Hooge Raam heeft geresulteerd in een herboren paradijs waar vele dier, - en planten soorten zich hebben (her)gevestigd en waar in dit licht een potentiële hoge verwachting aan mag worden toegekend;
- Natuurontwikkeling binnen bestaande en oprichting van nieuwe natuur(terreinen) is zinvol gebleken, instandhouding en uitbreiding hiervan een must.

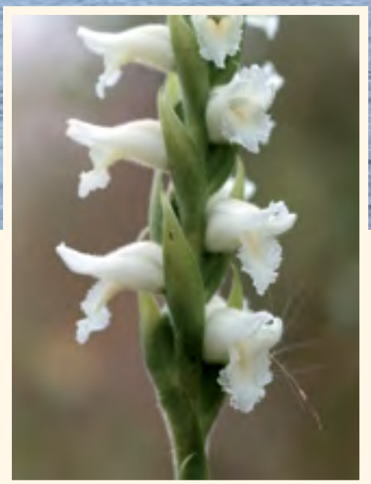

▲ *Welriekende herfstschroeforchis.*

Het water is eerlijk…, het wil overal even hoog staan!
(Oud boerengezegde!)

Gerard Hermens

▼ *Luchtfoto's van het experimentele traject van de Hooge Raam. Het water stroomt van beneden naar boven. De foto's zijn genomen op respectievelijk 225 dagen (april 2010), 352 dagen(augustus 2010) en 862 dagen (januari 2012)*

▼ *Dassensporen bij de Hoge Raam.*

De Kraaijenbergse plassen

"Gegraven door de mens, gevormd door de natuur." De Kraaijenbergse plassen vormen een uitgestrekt plassengebied van ruim 475 hectare water en 200 hectare natuur in de gemeenten Cuijk en Grave. De meeste plassen zijn ingericht voor recreatie, enkele plassen maken deel uit van een nieuw ingericht natuurgebied. In dit artikel zoomen we in op het gebied ten zuidoosten van plas 7: Dommelsvoort.

De ontgronding van de Kraaijenbergse plassen begon in 1968. De eerste vijf plassen zijn gegraven in de periode tot 1990. Plas 4 en 5 zijn ingericht als natuurgebied. In deze plassen is niet te diep gegraven en zijn de oevers grillig gemaakt. In plas 4 is extensieve recreatie zoals vissen, fietsen en wandelen toegestaan, in plas 5 niet. Plas 6, die westelijk van plas 5 zou komen te liggen, is nooit gegraven vanwege de landschappelijke waarden en natuurwaarden van dat gebied. Sindsdien is het gebied beschermd. De plassen 7, 8 en 9 zijn gegraven in de periode 1990 - 2014. Plas 7 is met 182 hectare de grootste plas. Het noordelijk deel van deze plas is ingericht als moerasgebied waar Schotse Hooglanders grazen. Medio 2015 heeft het laatste baggerschip de Kraaijenbergse plassen verlaten en is de zandwinning beëindigd. De laatst gegraven plas, de Riet, wordt momenteel weer gedicht en omgevormd tot natuurgebied. (Deze plas staat niet op de kaart maar lag ten westen van plas 7 aan de Wielweg). In ruim 45 jaar is er in totaal 30.000 ton industriezand, 4.000 ton grind, 2,5 miljoen m3 ophoogzand en 1 miljoen m3 klei gewonnen.

Het gebied ten zuidoosten van plas 7 heet Dommelsvoort. Er zijn plannen om in dit gebied Waterpark Dommelsvoort te realiseren. Deze plannen behelzen de aanleg van een jachthaven, de bouw van een hotel met casino, diverse soorten vakantiewoningen op en aan het water en een wellnesscentrum. Op www.waterparkdommelsvoort.nl is een impressie van de plannen te vinden. De realisatie van het waterpark start naar verwachting in 2016.

In juni 2003 schrijft de gemeente Cuijk in haar integrale dassennota dat door de ontwikkeling van Waterpark Dommelsvoort "onvoldoende leefgebied resteert voor de aldaar aanwezige dassenfamilie. Bovendien zal de huidige burchtlocatie moeten worden geruimd". De realisatie van Waterpark Dommelsvoort gaat ten koste van 130 hectare leefgebied. De compensatie daarvan vindt plaats volgens het principe "kwaliteit-voor-kwantiteit". In overleg met de gemeente Grave en Das & Boom besluit de gemeente Cuijk dat dassenfamilie Dommelsvoort verhuisd wordt naar een aan te leggen kunstburcht in het Gassels Broek. Om de kwaliteit van dat leefgebied te verbeteren zal 30 kilometer heg worden aangeplant. Daarnaast, zo is te lezen in de dassennota, zullen er drie dassentunnels worden aangelegd.

Kwaliteit-voor-kwantiteit

Bestaand marginaal leefgebied wordt kwalitatief verbeterd. In een marginaal leefgebied heeft een dassenfamilie een relatief groot territorium nodig om voldoende voedsel te kunnen vinden. Door zo´n gebied te verdichten met lijnvormige landschapselementen wordt het leefgebied geoptimaliseerd. Onder optimale omstandigheden is het territorium van een dassenfamilie relatief klein. Door een marginaal leefgebied te optimaliseren ontstaat er dus ruimte voor een nieuw territorium, wat het plaatsen van een dassenfamilie mogelijk maakt.

Uiteraard moest de biotoopverbetering plaatsvinden voordat de dassenfamilie kon worden verhuisd. In het Gassels Broek, een landbouwgebied met enkele landschapselementen, werd een kunstburcht aangelegd. Daarnaast werd 30 kilometer heg aangeplant door Agrarische Natuurvereniging Raamvallei. De drie dassentunnels zijn nog niet gerealiseerd, het raster is wel al geplaatst. In 2014 was het gebied klaar voor de verhuizing van de dassen. Op dat moment bleek dat er op Dommelsvoort niet één maar drie burchten aanwezig waren! De burchten werden ingerasterd. In twee burchten werden dassen aangetroffen, die werden gevangen en tijdelijk ondergebracht bij Das & Boom in naast elkaar gelegen verblijven. Daar bleek dat er sprake was van een familieband. Daarom werden de twee families, in totaal 12 dassen, samen in de kunstburcht uitgezet. De burcht lag in een ren van 30 bij 40 meter. De dassen werden enkele maanden bijgevoerd en in december 2014 werd de ren opengeknipt. De dassenfamilies zijn in de kunstburcht blijven wonen en er zijn voor zover bekend nog geen dassen doodgereden.

Tot zover zouden we dus kunnen stellen dat het project succesvol was. Dat is helaas niet helemaal waar. Toen de drie burchten op Dommelsvoort waren ingerasterd, bleken er in het plangebied nog dassen rond te lopen buiten de rennen. Er bleek een vierde burcht te zijn maar die werd niet ingerasterd. Wel werd Dommelsvoort onaantrekkelijk gemaakt voor de das; alle landschapselementen (heggen, singels, steilrandjes) zijn weggehaald, de burchten zijn met de grond gelijk gemaakt en er wordt hennep verbouwd in plaats van maïs. Desondanks is de vierde burcht nog steeds bewoond. De dassen in deze burcht raken hun leefgebied kwijt als het waterpark wordt gerealiseerd dus ook voor deze dassen zal een oplossing gevonden moeten worden. Weer een verhuizing en weer een investering van 1,2 miljoen euro? De tijd zal het leren...

Sylvia van Duijnhoven en Willy Thijssen

Medio 2015 heeft het laatste baggerschip de Kraaijenbergse plassen verlaten en is de zandwinning beëindigd. De laatst gegraven plas, de Riet, wordt momenteel weer gedicht en omgevormd tot natuurgebied.

Het Langven op de noord grens van de Peelhorst

Het Langven maakt deel uit van het ongeveer 65 ha grote gebied de Maurik tussen Mill en Grave en is eigendom van Staatsbosbeheer. Op een relatief klein oppervlak vinden we hier een verscheidenheid aan landschapstypen: een groot ven, duintjes, ruig grasland met poelen en een bos met een droog en een nat gedeelte. Samen met het landgoed de Tongelaar vormt het een groot aaneengesloten natuurgebied.

Wie oplettend van Mill naar Grave gaat, merkt dat de weg als het ware op een verhoging ligt en het land rechts van de weg een traptrede lager is. Je bevindt je op de rand van de Peelhorst (hoger deel van het Landschap) en de zogeheten Slenk van Venlo. Een slenk is een lager gelegen gebied.
Zo ongeveer bij 'het Huukske' ligt in de slenk het natuurgebied de Maurik, dat samen met het stroomdal van de Lage Raam en de Tongelaar een groot aaneengesloten geheel vormt. Een gebied dat zich kenmerkt door een enorme verscheidenheid aan soorten, zowel planten als insecten, zoogdieren, vogels. Die verscheidenheid wordt grotendeels veroorzaakt door de variatie binnen het landschap. Zandduintjes, droog en nat bos, ruig grasland met poelen, maken het voor vele soorten aantrekkelijk om zich hier te vestigen. Dit is de Maurik van na 2000 en van voor 1900.

Vanaf 1900 is het toenmalige gebied stelselmatig in cultuur gebracht. Het grote noordelijkste peelven, het Langven, werd dichtgegooid met het zand van de omliggende rivierduinen. Het geheel werd keurig gladgestreken en toegankelijk gemaakt voor steeds grotere landbouwmachines. Voedsel, voedsel, en nog eens voedsel was het dominante uitgangspunt. Het grote vermesten begon en liet niets van het oorspronkelijke gebied intact.
Rond het jaar 2000 besloot de ruilverkavelingscommissie dat de Maurik weer teruggegeven moest worden aan de natuur. Een halve meter vermeste grond werd afgegraven en afgevoerd en het Langven werd weer opengemaakt en met het zand werden de duintjes hersteld. Resultaat: een enorme kale zandvlakte. Doordat het afstromende regenwater van de hogere zandgronden in het lagere gebied op harde kleigronden botste en als kwelwater naar boven kwam, liep het Langven weer vol. In de originele turflaag bleken talloze zaden goed geconserveerd te zijn en lieten zich al heel snel zien. Na een pioniersfase met ontelbaar veel opkomende elzen en mede door het inzetten van grote grazers, ziet het gebied er weer uit zoals het honderd jaar geleden ook geweest kan zijn. De oerkracht van de natuur kreeg weer alle kans en liet die niet aan zich voorbijgaan.

Uitgebreid staan de Maurik en het Langven beschreven in een verslag van een excursie (8 sept. 2015) van de KNNV, de vereniging voor veldbiologie, afdeling Nijmegen.

Zie hiervoor de website www.knnv.nl.

Henk Teusink

▼ *We zien naast de Schotse Hooglanders ook het Spaanse Tudanca en Sayaguesa-rund en de uit Italië afkomstige Maremmana-runderen in de Maurik. Dit alles ingegeven door de visie dat een zelfredzaam rund in een wilder wordende natuur een voorwaarde is. Ook een afstammeling van het oerpaard in west Europa, de Exmoor pony, loopt bij het Langven.*

Na een pioniersfase met ontelbaar veel opkomende elzen en ook door het inzetten van grote grazers, ziet het gebied er weer uit zoals het honderd jaar geleden ook geweest kan zijn. De oerkracht van de natuur kreeg weer alle kans en liet die niet aan zich voorbijgaan.

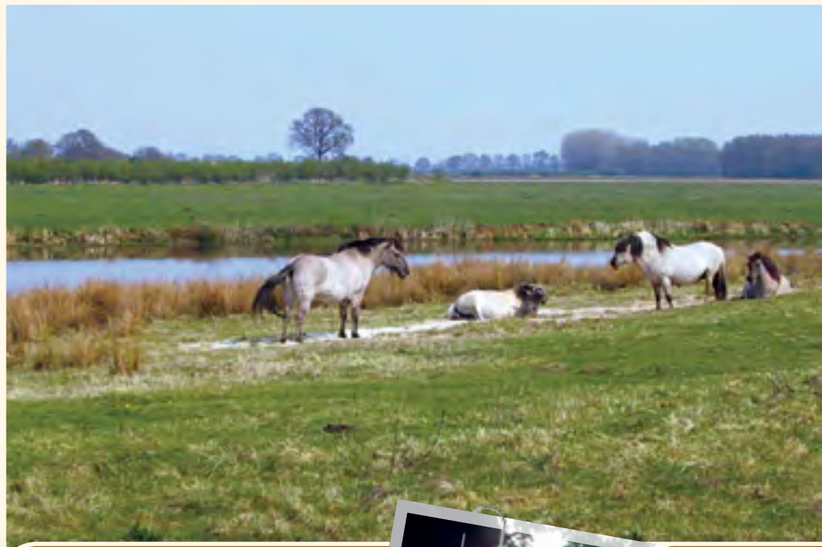

Persoonlijke natuurpareltjes

Een parel is natuurlijk het maasheggengebied. Niet alleen het alom bekende gebied bij Vortum-Mullem en Vierlingsbeek waar recreatie een steeds grotere invloed krijgt en waar zelfs de wandelpaden verhard zijn. Maar ook het gebied bij St. Agatha en Oeffelt, waar ik opgegroeid ben en langs de metershoge, eeuwenoude struweelheggen struinde. Nog steeds kan ik daar genieten van alles wat er aan flora en fauna voorkomt, zoals de tientallen vogelsoorten en libellen. Maar ook de grotere zoogdieren zoals das, bever en ree.

Daarbij heb ik een eigen pareltje die ik echt niet prijsgeef, daarvoor is die mij te dierbaar. Ik kan er uren zitten en genieten van alles wat voorbij komt. Zonder dat je een mens ziet.

Willy Thijssen

Vlak vrijwilligers niet uit

BOXMEER | Op de achtergrond is onafgebroken het geluid te horen van de puinbrekers die op dit moment de restanten van het oude Maasziekenhuis opruimen. Achter de dijk ligt het land van Ruth Bakkenes: 'Het Vlack', zoals ook op een mooi ijzeren hek vermeld staat. Als gepassioneerd particulier en met medewerking en steun van velen is Ruth Bakkenes erin geslaagd in de jaren dat hij mede dit gebied beheerd een fraai stuk Maasheggengebied veilig te stellen.

Het Vlack is onderdeel van het gebied De Loerangel, het gebied tussen de Maas en de dijk. Dit is het gebied waar theedrinkende dames in het verleden vanuit een theekoepel op een kunstmatig opgeworpen heuvel over de uiterwaarden, de Maas en herberg De Loerangel konden kijken. Twee eeuwen later zijn dassen er al lange tijd heer en meester.

Scheerheggen en struwelen

Het Vlack is een verzameling weilandjes en maispercelen, omzoomd met afwisselend zeer oude en heel jonge scheerheggen en struwelen. Vier weilandjes, samen met de randen en heggen, heeft Ruth Bakkenes in eigendom. Die randen langs de heggen zijn door hem en vrijwilligers van IVN De Maasvallei (waarvan Bakkenes 12 jaar voorzitter was) en vrijwilligersgroepen speciaal aangelegd. De uitvalsbasis van de vrijwilligers, waaronder veel kinderen, is een kleine voormalige paardenstal op Het Vlack. Verschillende heggen en de erlangs gelegen randen zijn door de Stichting Landschapsbeheer Boxmeer (SlaBox) aangekocht. Het is deze stichting die volgend jaar voor de 11e keer het NK Maasheggenvlechten organiseert. Bovendien verrichten de vrijwilligers van de stichting veel landschapsbeheeractiviteiten in de hele gemeente Boxmeer.

Natuurlijke buffers

De randen zijn natuurlijke buffers tussen bijvoorbeeld maisland en de heggen, zodat ook meteen de heggen wat breder kunnen uitgroeien zonder dat de boer er last van heeft. Als de boer daarvoor grond afstaat, gaat dat niet ten koste van zijn mestrechten.

De randen zijn ingezaaid met bloemen en granen. "Goed voor de vlinders en insecten in de zomer", vindt Bakkenes, "bovendien verwacht ik dat er in de winter steeds meer vogels op de zaden af komen. Inclusief de Koperwiek, de Putter en de Geelgors".

Vrijwilligers

De heggen bestaan vooral uit Meidoorn- en Sleedoornstruiken, maar er staan ook Hondsroos, Kardinaalsmuts en enkele oude struiken Wegedoorn tussen. Ze hangen in de herfst vol bessen en zaden. "Van enkele stukken heg is aantoonbaar dat zij er al 200 jaar staan, waarschijnlijk langer", weet Bakkenes. "Toen ik jaren terug enkele perceeltjes kocht waren verschillende stukken heg verdwenen, andere stukken heel slecht onderhouden of extreem rigoureus afgezet. We streven ernaar om elk jaar 10% goed te herstellen en de rest te onderhouden". Bij de uitvoering van het beheer worden Ruth Bakkenes, het IVN en de Loerangelclub (vrijwilligers van SlaBox) geadviseerd door Theo de Mol van Brabants Landschap, en wordt goed samengewerkt met Igor Derks van de gemeente Boxmeer en Hans Roelofs van Staatsbosbeheer. "Met het enthousiasme van iedereen, het welwillende meedenken van betrokken boeren en de combinatie van particulier initiatief en regelmatig wat geritsel en geregel houden we het prima vol".

Bedreigingen

Bakkenes vindt het jammer dat Staatsbosbeheer en/of de gemeente geen grond aankopen. "Dat kunnen ze niet, of dat willen ze niet. Geldgebrek, of andere prioriteiten. Wij kunnen kleine stukken aankopen met het geld dat we met vrijwilligerswerk, subsidies en sponsoring in onze pot krijgen".

Als directe bedreiging van het landschap en het duurzame karakter van Het Vlack noemt Bakkenes de opkoop van omliggende gronden door grote boeren met veel geld, om mest te kunnen afzetten.

Het Vlack is een verzameling weilandjes en maispercelen, in de uiterwaarden van de Maas, net buiten Boxmeer. De gebieden zijn omzoomd met afwisselend zeer oude en heel jonge scheerheggen en struwelen.

"Van enkele stukken heg is aantoonbaar dat zij er al 200 jaar staan, waarschijnlijk langer", weet Ruth Bakkenes. "Toen ik jaren terug enkele perceeltjes kocht waren verschillende stukken heg verdwenen, andere stukken heel slecht onderhouden of extreem rigoureus afgezet. We streven ernaar om elk jaar 10% goed te herstellen en de rest te onderhouden".

Het Vlack heeft geen officiële natuurgebied-status, maar het gebied is wel een fraaie stapsteen tussen de natuurgebieden bij Oeffelt en bij Vierlingsbeek. Het maakt de vrijwilligers niet zo heel veel uit, zij werken met veel inzet en plezier verder.

Kees de Bruijn

Persoonlijke natuurpareltjes

Het hele Staatsbos in Sint Anthonis is mijn favoriete plek. Een paddenstoel, een boom, een drinkplaats voor dieren, een zandpad, 's morgens of 's middags of 's avonds. De hei in alle jaargetijden, de zandverstuivingen. Steeds weer is het bos anders, steeds weer zie je andere zaken.
Misschien is de voorste zandverstuiving, die helaas langzaam dichtgroeit - maar ook dat is natuur - wel mijn meest favoriete plek. Als kind al waren dat voor mij dé Ullingse Bergen. Als ik er nu langs kom of ga zitten kijken geniet ik nog steeds.

Theo Wijnhoven

Dit succesverhaal heeft meer vaders

MILL | Het natuurgebied Molenheide tussen Mill, Wanroij en Wilbertoord is in het bezit van de Vereniging Natuurmonumenten. Het heeft een oppervlakte van 235 hectare, waarvan 33 hectare 'teruggegeven' is aan de natuur, zodat planten en dieren 'nieuwe kansen' kregen. Het is een succesverhaal, waarvan echter het verhaal van de milieuvereniging ondergesneeuwd is.

Het Wikipediaverhaal
Ooit maakte dit gebied deel uit van een uitgestrekt heideveld. De bewoners gebruikten tot de vorige eeuwwisseling de heide om er hun schapen te laten grazen en plaggen te halen. Door de opkomst van kunstmest verdween dat gebruik en werd de heide volgeplant met snelgroeiende bomen, grove den en Amerikaanse Eik, om het verstuiven van die 'braak'liggende heide tegen te gaan. Later, nadat er geoogst was, werden diverse percelen met steeds een andere soort naaldboom opnieuw ingeplant. Er zijn proefvakken met bijvoorbeeld Sitkasparren, Douglas- en Weymouthdennen.
Binnenin dit productiebos werd later ook nog een zeer grote pluimveeproefmesterij gevestigd met de naam Canteclaer.

In 2000 werd het gebied verworven door Natuurmonumenten. De enorme kippenfarm (26 schuren, 850.000 kuikens per 6 weken) werd gesloopt. De met stikstof verrijkte bovenlaag werd afgeschraapt tot op de zandbodem. Tussen 2001 en 2004 is bijna 150.000 kubieke meter grond afgevoerd. Met de bovenlaag is onder meer een uitzichtheuvel aangelegd, om het gebied recreatief wat interessanter te maken.
Aldus ontstond een vlakte die weer tot heidegebied wordt omgevormd zodat er meer ruimte komt voor aan heide gebonden flora en fauna.
Het beheer is gericht op bevorderen van meer variatie in het terrein. Daarom zijn hier en daar in het omringende bos

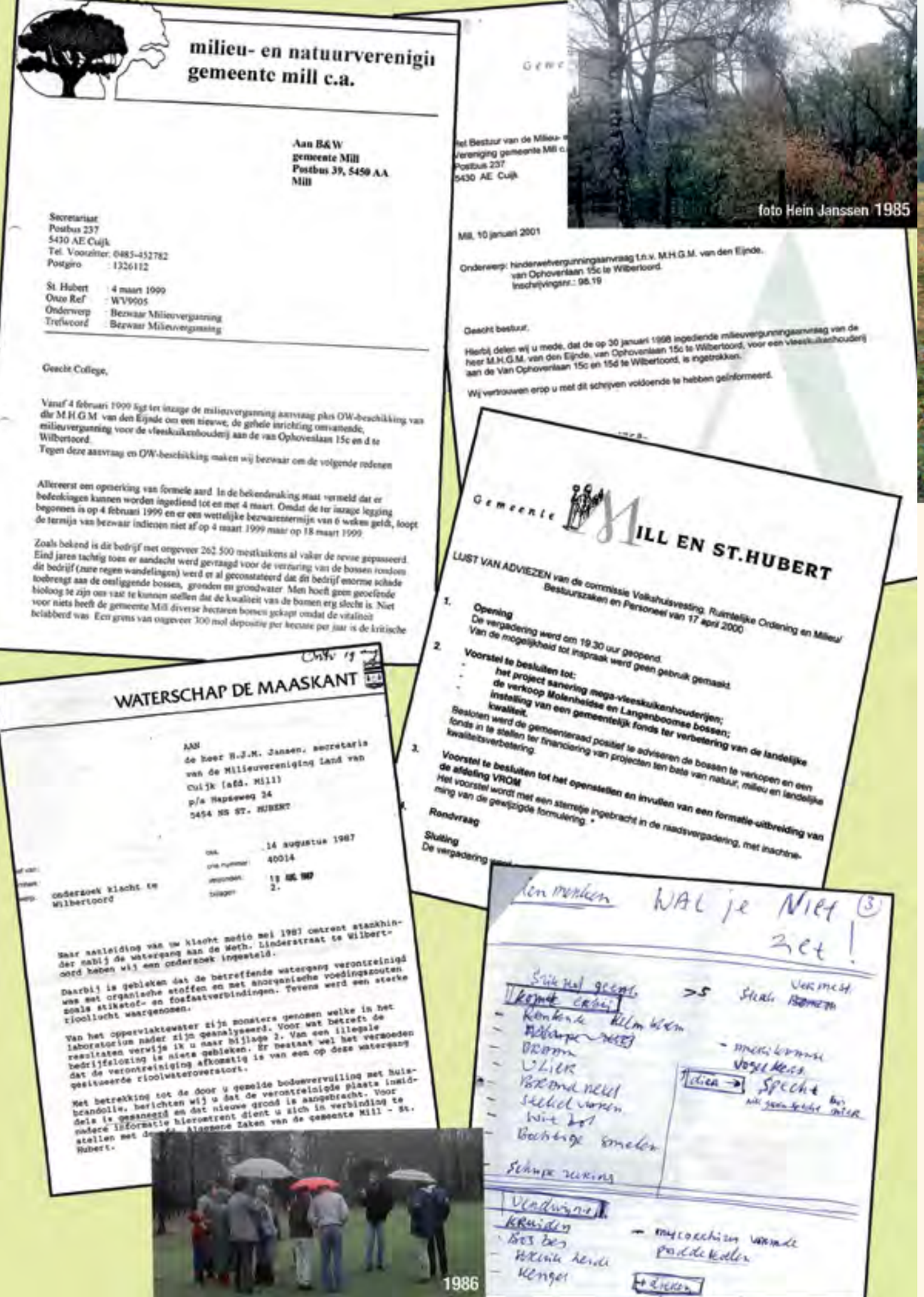

ook open plekken gemaakt. De bomen die bij een storm van januari 2007 omvielen werden bewust niet opgeruimd. Een groot deel van het gebied wordt begraasd door enkele Schotse Hooglanders. Het voormalig stroomhuisje van de veestallen werd niet gesloopt, hierin huizen nu grootoorvleermuizen. Het huisje is gecamoufleerd met een flinke berg zand. Vorst en warmte krijgen hierdoor geen kans.

Het verhaal van de Milieuvereniging

In de tweede helft van de jaren tachtig kwam er een zelfstandige afdeling van Milieuvereniging Land van Cuijk: Mill-jeu. En één van de speerpunten betrof de overbelaste situatie in de Molenheidse bossen. Bijna een miljoen kippen en dito ammoniakuitstoot. Een enorme verzuring. We organiseerden 'zure-regen-excursies' voor het publiek en politiek. Ondertussen werden nieuwe vergunningaanvragen bevochten en voerden we een aantal keren gesprekken met de twee eigenaren, Van der Eijnde en Joosten.

Het gemeentebestuur van Mill stelde bij herhaling dat er niets aan de hand was. En de verzuring wilde men bestrijden met bekalken van de bossen. Later zagen we een melkachtige witte verkleuring in het slootwater en pas na verloop van tijd kwamen we er achter dat het een aluminiumverontreiniging was; dit kwam vrij uit de bosgrond door de extreme verzuring.

De stank was tot in de verre omtrek te ruiken, maar dat vond men acceptabel. Steeds kwamen er klachten met name uit het nabij gelegen bungalowpark. We pakten het plan op om dit goed in beeld te brengen middels een enquête.

Toen kwam er een telefoontje van Burgemeester Daandels uit Mill. Of we even onze keutel wilden inhouden, want hij was met iets bezig. Het klonk serieus. En al snel kwam het verlossende woord. De hele handel werd opgedoekt en de bossen verkocht aan Natuurmonumenten.

Bij de 'opening' van het nieuw gevormde terrein stelde men dat er een groot stank- en milieuprobleem was opgelost. Iets wat voordien steeds werd ontkend! En bij die opening staken de heren bestuurders elkaar zoveel veren in de kont, dat ze bijna eieren gingen leggen. Wat had men dat toch goed gedaan.

Met geen woord werd gerept over de Milieuvereniging die de vijftien jaar daarvoor voorwaardenscheppend tegen de stroom in geroeid had.

Tja, het succes kent vele vaders.....

Als aanvulling op dit artikel in deze INFO raden we aan om het uitgebreide artikel over de Molenheide van de hand van Fons Mandigers van Natuurmonumenten te lezen. Dit artikel hebben we op onze website geplaatst: www.mlvc.nl

Geert Verstegen

Het ziektebeeld bij deze den duidt op een mineralengebrek, waarschijnlijk magnesiumgebrek, wat op zure gronden meer optreedt. Het chlorofyl in de oudere naalden wordt dan afgebroken, vandaar de geelkleuring.

Nu is de Molenheide geen onverwachte plek hiervoor. Ten tijde van de zure regen decennia geleden zijn hier ook hele larixopstanden en sparrenopstanden afgestorven. En met de aanhoudende ammoniakdepositie vanuit de landbouw gaat de verzuring en mineralenonbalans nog steeds verder.

Op dit moment is daar weinig tegen te doen. Bosbemesting is duur en leidt voor natuurwaarde vaak tot onvoorspelbare resultaten (verruiging in ondergroei bijvoorbeeld). Er vindt op dit moment onderzoek naar deze mineralenonbalans plaats incl. effecten van wat maatregelen. Een bijkomend probleem is dat houtoogst op bodems met een gebrek tot een verder gebrek kan leiden (en dus geen duurzaam systeem). Ook hiernaar vindt op dit moment onderzoek plaats om met name zicht te krijgen op welke plaatsen / bodems hier problemen optreden.

Maasheggenlandschap in de Oeffelter Meent

OEFFELT | De Oeffelter Meent is een Natura 2000-gebied. Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen beschermen zo in de Oeffelter Meent specifieke diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) om de biodiversiteit te behouden. Twee habitattypen zijn van belang: stroomdalgraslanden en glanshaverhooilanden, en daarnaast twee beschermde soorten: de kleine modderkruiper en de kamsalamander. Alle Natura 2000-gebieden liggen binnen de Ecologische Hoofdstructuur.

Het uiterwaardenlandschap van de Maas behoort ongetwijfeld tot de sterkst aangetaste landschappen van ons land, niet alleen door grootschalige grindwinning en zandafgravingen, maar ook door intensivering van de landbouw. Het heeft weinig gescheeld of de Oeffelter Meent was ook in deze gang van zaken meegezogen. Ternauwernood kreeg het terrein tijdens een ruilverkaveling in het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw de status van natuurgebied toebedeeld, waarna deze gronden werden overgedragen aan het Staatsbosbeheer. Later kon deze bezitting worden uitgebreid met de aangrenzende Meerkampen (met tamelijk intensief beheerde graslanden) waardoor het huidige Natura 2000-gebied zijn contouren kreeg.
De Oeffelter Meent wordt doorsneden door de winterdijk van de Maas. Een lage dijk langs de Oeffeltsche Raam aan de noordzijde van de meent moet de graslanden behoeden tegen overstroming met vervuild Maaswater, maar tijdens het hoge water in de winter van 1994-1995 zijn desondanks grote delen van het reservaat onder water gelopen.

Natuurwaarden

De Oeffelter Meent ligt op een grofzandige oeverwal van een vroegere rivierloop in de uiterwaard van de Maas. Het gebied wordt doorsneden door een gekanaliseerde beek, de sterk geëutrofieerde Oeffeltsche Raam, die ter plaatse in de Maas uitmondt. In het gebied liggen een aantal hobbelige graslandpercelen, afgewisseld met heggen en verspreid groeiende Meidoornstruiken. Het ontstane microreliëf en de overgangen naar meer kleihoudende bodems naar de randen toe hebben een gevarieerde vegetatie doen ontstaan. Op de zomerdijken komt een aan kalkarme

bodem gebonden vorm van stroomdalgrasland voor, nogal uniek voor ons land. Op voedselrijkere delen komen glanshaverhooilanden voor. Op de laagste delen en op een voormalige puinstortplaats zijn overstromingsgraslanden en ruigtevegetaties aanwezig.
De hogere delen van de met runderen en paarden beweide Oeffelter Meent herbergen de belangrijkste natuurwaarden in het gebied, namelijk droge graslanden. Eén van de bijzonderheden in het gebied is Draadklaver.

Oeffeltsche Raam en Virdsche Graaf
Behalve de Molenbeek bij Vierlingsbeek (zie elders in deze Info) gaan er in de regio meer beekmondingen in de uiterwaarden van de Maas op de schop, waaronder die van de Oeffeltsche Raam. De huidige kunstmatige loop van de Oeffeltsche Raam wordt ook een stukje omgeleid, waarmee het traject dwars door de Oeffelter Meent komt te vervallen. Hierdoor wordt het open karakter van de Oeffelter Meent hersteld. Het verwijderen van onnatuurlijke kades in het landschap draagt daar ook aan bij.
De kunstmatige bovenloop van de Virdsche Graaf in de Oeffelter Meent wordt gedempt, zodat het natuurgebied meer een geheel wordt.
Om het gebied nog aantrekkelijker en beter beleefbaar te maken wordt bij de Oeffeltsche Raam een vlonderpad aangelegd. Gelijktijdig wordt een met puin verharde weg verwijderd en omgeleid.

Ontgrondingen
Uit veiligheidsoogpunt wordt een deel van de vruchtbare landbouwgronden langs de Maas ontgrond. Ze zijn nodig om water te bergen bij overstromingen. De kleilaag is tot 1.80 cm weggehaald, hier is de baksteenindustrie heel dankbaar voor. In de Oeffelter Meent wordt 33 hectare ontgrond.

Samen met de natuur
Door ervaring wijzer geworden - de natuur gaat uiteindelijk toch haar eigen gang - én door beperktere financiële middelen (veel technische ingrepen moeten ook duur worden onderhouden) varen waterbeheerders momenteel een andere koers: ze gaan 'samenwerken met de natuur'. Zo kan kostenintensief beheer zoveel mogelijk worden beperkt, terwijl het systeem naar verwachting beter gaat werken.
De herstelprojecten en werkzaamheden in de Oeffelter Meent worden, als het weer en de rivierwaterstanden mee zitten, nog dit jaar afgerond.

Noot:
De Oeffelter Meent is van Staatsbosbeheer en is onderdeel van het districtgebied Maas, Dommel en Aa. Na de reorganisatie wordt Staatsbosbeheer per 1 januari 2016 een provinciale gelegenheid. Het district Noord-Oost Brabant gaat dan verder zonder Gennep en Nieuw-Bergen. Het district strekt zich uit tot voorbij Eindhoven. Het kantoor in Sint Anthonis zal waarschijnlijk ook sluiten.

De boswachter
Frank van Kalleveen van Staatsbosbeheer is in het algemeen trots op wat er in de Oeffelter Meent gedaan is, maar staat niet achter alle veranderingen. "We hebben daar het Laarzenpad lopen. Heel populair bij wandelaars. Nu wordt de Virdsche Graaf voor een deel gedempt. Het gevolg zal zijn dat dat gebied een stuk natter wordt. Wandelaars zullen lieslaarzen nodig hebben. Ik begrijp de vernatting wel, maar het blijft altijd een afweging of de natuurwaarden het belangrijkste zijn of de cultuurhistorische".

De boer
Boer Wim Lamers ziet met name het ontgronden met lede ogen aan. "In het Koude Oord aan de Maas zijn landbouwgronden ontgrond. Maar er is wel erg veel klei weggehaald. Het is er zo nat dat de vele heggen die aangeplant zijn allemaal kapot gaan. Wat wel groeit zijn wilgen, maar dat wil de terreinbeheerder weer niet. Het gebied is zelfs zo nat dat extensieve veeteelt bijna niet mogelijk is".

De kamsalamander
Het nieuwe ontwerpbeheerplan van Natura 2000 voor de Oeffelter Meent gaat heel ver in de bescherming van de kamsalamander die er voorkomt. Zo wordt vis in poelen weggevangen zodat die geen eieren en larven van de salamander kunnen opeten. En onder de weg De Rijtjes zal een faunapassage (met bijbehorende rasters) worden aangelegd om de kamsalamander veilig naar zijn overwinteringsplek aan de andere kant van de dijk te loodsen.

De Overloonse bres voor de Jeneverbes

OVERLOON JENEVERBES

OVERLOON | Al sinds de oudheid komt de altijd groene jeneverbes als struik in ons land voor. Door verschillende oorzaken gaat het aantal achteruit en verouderen de bestanden. In Overloon wordt door gemeente Boxmeer en door een natuurwerkgroep getracht de achteruitgang te stoppen.

De Juniperus Communis komt van nature voor in de Benelux. Hij behoort tot de cypressenfamilie en is dus een conifeer. De Jeneverbes is tweehuizig en heeft gele (mannelijke) en groene (vrouwelijke) bloemen op aparte planten. De bessen van de Jeneverbes hebben drie jaar nodig om tot ontwikkeling te komen.
Voor het voortbestaan van de jeneverbes is het belangrijk dat er voldoende exemplaren in de buurt staan en dat ze vrij staan; de wind moet met name tijdens de bloei vrij spel hebben. Dit om het zogenaamde roken van de bomen te waarborgen. De plant verspreidt namelijk tijdens de bloei wolken van stuifmeel. De bessen vallen van de struik op de grond, maar ook sommige vogels, waaronder de Grote Lijster, eten de kegelbessen en verspreiden op deze wijze de zaden. Er vindt echter nauwelijks natuurlijke verjonging plaats. Kap- en plagwerk rond de Jeneverbes-struwelen kan voor jonge aanwas zorgen. Bovendien zijn licht en lucht onmisbaar voor de voortplanting en goede groei.
De jeneverdrank dankt de naam aan de Jeneverbes. De bessen - die eigenlijk geen echte bessen zijn - zijn een wezenlijk onderdeel van de drank. Maar omdat de Jeneverbes wettelijk beschermd is, mag er niet in het wild geoogst worden. Overigens lukt het kweken van struiken in tuinderijen uitstekend.

Bedreigingen
De Jeneverbes kent nogal wat bedreigingen: vernatting van de standplaats, beweiding door breedbekgrazers, konijnenvraat, een krappe standplaats, te weinig zonlicht, een te zure samenstelling en vergrassing en vermossing van de bodem.

De jeneverbes is daarom de enige boomsoort in Nederland die op de Nederlandse Rode lijst van planten staat als algemeen voorkomend, maar sterk in aantal afgenomen.
Spaarzame begrazing door runderen en schapen, een selectieve inzet van machines en kap van omringende begroeiing helpen de jeneverbes. Meer dynamiek in de grond pakt goed uit.

Overloonse Duinen
Jeneverbes komt in Nederland voor op arme, droge, zandverstuivings- en heidelandschappen. Deze situatie doet zich voor in de Overloonse Duinen.
Gemeente Boxmeer, eigenaar van de Overloonse Duinen, stond enkele jaren geleden voor een moeilijke keuze. Hoe de Jeneverbes te beschermen? Wie de jeneverbes wil behouden, moet keuzes maken. Je kapt namelijk niet zomaar een rij dennen of een serie eiken. Maar beschermen door niets te doen werkt averechts, dat kan juist de ondergang van de Jeneverbes betekenen. Dus 'een beetje roofbouw' rond en tussen de struwelen is noodzaak voor het behoud van Jeneverbessen.

In algemene zin geldt dat het milieu de jeneverbes in de kaart speelt. De verzuring neemt af. Het is aannemelijk dat de bes gemakkelijker ontkiemt in minder zure grond. De omstandigheden zijn nu dus beter dan tien jaar geleden.

De werkgroep Overloonse Duinen
Een vrijwilligers-werkgroep beheert een gebied bestaande uit een bosrand van ca. 3km, een duingebied met veel jeneverbes en een stuk heideveld. De werkgroep kent een grote mate van zelfstandigheid.
De coördinator, Coen Hofmans, stemt samen met het bestuur van Stichting Landschapsbeheer Boxmeer (SlaBox) af met de terreineigenaar, de gemeente Boxmeer.

Een deel van de werkzaamheden bestaat uit het jaar rond vrijhouden van het Jeneverbessengebied van opslag van vooral Braam en Grove Den.
De betrokken vrijwilligers worden verder 'opgeleid'. O.a. door een informatieavond over de ecologie van de Jeneverbes, het beheer van de Jeneverbes en de methoden van inventariseren van de Jeneverbes. Regelmatig worden gegevens en ervaringen uitgewisseld met 'Jeneverbesgildes' in andere gebieden.
De Jeneverbessen op de Overloonse Duinen bevatten vrij veel bessen, wat betekent dat er bevruchting plaatsvindt. Maar er vindt slechts mondjesmaat ontkieming plaats.

De vrijwilligers van SlaBox stellen dat dankzij hun werkzaamheden en door het al eerder vrijzetten van de Jeneverbessen door grote bomen te vellen en door selectief op enkele plaatsen op kleine schaal te plaggen al verschillende jonge zaailingen zijn waargenomen. Hiervan wordt een verslag bijgehouden. Op deze manier houdt de werkgroep de vinger aan de pols.

Jeneverbessen moeten vrij staan om de wind tijdens de bloei vrij spel te geven en om het 'roken' van de bomen en struiken zo te waarborgen. De plant verspreidt namelijk tijdens de bloei wolken van stuifmeel. Dus licht en lucht zijn onmisbaar voor de voortplanting en goede groei.

Hoe de Jeneverbes te beschermen? Wie de jeneverbes wil behouden, moet keuzes maken. Want beschermen door niets te doen werkt averechts, dat kan juist de ondergang van de Jeneverbes betekenen. Dus 'een beetje roofbouw' rond de struwelen is noodzaak voor het behoud van Jeneverbessen.

Persoonlijke natuurpareltjes

Ten westen van Wanroij begint aan de Noordstraat een bosgebied. Er ligt een grote kunstmatige heuvel: een voormalige vuilnisbelt. Het gebied eromheen is nogal geaccidenteerd, het ziet er uit alsof in het verleden vele honderden vrachtauto's zand gestort zijn. Dan zal het wel geen bosgrond geweest zijn. Of zijn het oude putten van turfstekers? De geschiedenis van dit stuk bos ken ik verder niet.
Momenteel is dit bos ideaal terrein voor mountainbikers zo te zien (en voor wedstrijden van de handboogvereniging weet ik). Aan de zuidrand ligt een strook met een langgerekt ven. Een natuurpareltje, omdat het verscholen ligt en troostend mooi is.

Kees de Bruijn

Integrale Gebiedsontwikkeling Tovensche Beek

De Tovensche beek ontspringt in het Sint Anthonisbos, in de Visdel, ten zuiden van de Beugense Peel. Bij het verlaten van het bos stroomt de beek enkele honderden meters parallel aan de De Quayweg. Ter hoogte van de Lamperensche heide (bij de Hoenderstraat) meandert de beek over de hoge akkers van de Toven en gaat boven Ledeacker onder de Sint Anthonisweg door richting Rijkevoort. Bij de Papenvoortse dijk ten zuiden van Rijkevoort stroomt de beek in de Kleine Raam.

Ook rond de Tovensche beek zijn ontwikkelingen gaande. Het is onderdeel van het project Integrale Gebiedsontwikkeling Tovensche beek/ Staatsbossen Sint Anthonis. Het is een gezamenlijk initiatief van gemeente Sint Anthonis, waterschap Aa en Maas en provincie Noord-Brabant om diverse doelen in het gebied rondom de Staatsbossen te realiseren. Natuur, landschap, recreatie en vooral verkaveling zijn onderwerpen die aan bod komen. Agrarische Natuurvereniging Sint Tunnis, Dorpsvereniging 't Leker, de veldcoördinator van Stika, ZLTO, IVN Maasvallei, de Heemkundekring en de Stichting Recreatie en Toerisme zijn actief betrokken bij het project.

Van plan naar uitvoering

Het concept-inrichtingsplan voor een meer natuurlijke Tovensche Beek is gecommuniceerd met de omgeving. Naar aanleiding van zienswijzen van belanghebbenden zijn een aantal wijzigingen in het oorspronkelijke inrichtingsplan doorgevoerd. Zo worden bijvoorbeeld de stuwen pas verwijderd wanneer het gewenste waterpeil in de beek makkelijker te garanderen is door begroeiing.
Ook wordt een beheerteam samengesteld om de ontwikkeling van de beek nauwgezet te volgen. 'Dit omdat de nieuwe natuur uiteraard in balans moet zijn met haar omgeving', aldus het waterschap. Naast een hydroloog, een ecoloog en een buitendienstmedewerker van het waterschap, versterken ook twee buurtbewoners het team.
Kavelruilen is toegepast om zowel persoonlijke als maatschappelijke doelen te bereiken. Er is in totaal voor ruim 33 hectare geruild. Voor de verbetering van de landbouwkundige structuur is iets meer dan 29 hectare geruild. Daarnaast komt zo'n 4 hectare ten gunste van de natuurlijke herinrichting van de Tovensche beek en het realiseren van ommetjes in de omgeving.
De uitvoeringswerkzaamheden zijn in november 2015 begonnen.

Ecologische verbindingszone

De Tovensche beek krijgt zijn oorspronkelijke profiel (doorsnede) terug. Het nieuwe profiel zorgt er straks voor dat de beek weer op een natuurlijke manier kan stromen. Door het nieuwe profiel

wordt ook geprobeerd om droogte op aanliggende gronden te verminderen. Het nieuwe profiel zorgt ook voor meer leven in de beek doordat de beek weer meer gaat stromen. Dit zorgt voor een betere zuurstofhuishouding in de beek. Tevens willen het waterschap en de gemeente de monding van de beek in de Lage Raam verleggen, zodat de beek nabij de Papenvoortsedijk weer zichtbaar wordt. Naast de beek komt een natuurstrook (ecologische verbindingszone) van gemiddeld 25 meter.

Een inwoner van Ledeacker heeft het idee ontwikkeld om langs de Tovensche beek (daar waar de beek parallel aan de De Quayweg loopt) een landgoed te ontwikkelen. Daarvoor wil hij een paar hectare grond/natuurgebied van Staatsbosbeheer aanschaffen. Daarmee zou hij dan op voldoende hoeveelheid grond komen om bestemming landgoed te krijgen. De aangekochte grond blijft natuur, maar de rest wordt dan onderdeel van een landgoed. Het bouwen van een paar forse woningen op dat landgoed wordt dan –theoretisch gezien– gecompenseerd door natuur. In dit geval is die natuur er dus al. Ter plekke is het gevolg dus dat er qua natuurontwikkeling weinig gebeurt maar er wel woningen komen. De winst voor Staatsbosbeheer is dat ze kapitaal krijgen waarmee ze elders aan natuurontwikkeling kunnen doen. Dit is overigens een op meer plaatsen gevolgde procedure. De milieuvereniging zet grote vraagtekens bij deze gang van zaken.

De verbindingszone zorgt er voor dat het Sint Anthonisbos verbonden wordt met het beekdal van de Lage Raam. De natuurstrook wordt ingericht door het aanplanten van hagen, het graven van poelen en het aanleggen van bloemrijke graslanden.
Zo wordt het gebied straks deels nieuw ingericht en blijft deels eeuwen oud. Door de aanleg van een of meer wandelpaden ('ommetjes') zullen bewoners van de streek en recreanten hiervan kunnen genieten.

De Vierlingsbeekse Molenbeek mag, nee moet, weer meanderen

VIERLINGSBEEK | Het beekdal van de Molenbeek, 4,5 km lang, volgt een oude Maasvallei en ligt in een ecologische hoofdstructuur (EHS). In samenwerking tussen de gemeente Boxmeer, dorpsraden, Dienst Landelijk Gebied, provincie Noord-Brabant, Rijkswaterstaat, ZLTO, IVN, Staatsbosbeheer werd door Waterschap Aa en Maas het beekdal opnieuw ingericht.

De Vierlingsbeekse Molenbeek begint op de westelijke oever van de Maas bij Ysselsteyn (Limburg) als Loobeek, stroomt langs Merselo en ten noordoosten van Venray. Tussen Venray en Overloon verenigt de Loobeek zich met het Afleidingskanaal en vanaf Holthees heet de beek Molenbeek. Ten zuiden van Vierlingsbeek mondt de beek in de buurt van de veerpont in de Maas uit. Deze Molenbeek moet niet worden verward met de Groote Molenbeek die bij Wanssum in de Maas stroomt.

Een natuurlijke beek

Typerend voor dit type beek is de variatie: traag stromend met verschillende stroomsnelheden, gevarieerde plantengroei en meerdere soorten vissen, zoals Winde, Kopvoorn, Grondel, Snoek, Ruisvoorn, Stekelbaarsje, Zeelt en, wie kent ze niet, Giebel, Kolblei, Pos, Alver en Bermpje.
Dat wil zeggen: typerend voor zo'n beek als deze nog in natuurlijke staat zou zijn. Maar die was er lange tijd niet, ook niet voor de Molenbeek. Al 700 jaar geleden werd aan de monding van de beek een watermolen gebouwd. Slim gebruik makend van echte groene energie werd zo het graan gemalen. Tegelijkertijd betekende dat wel dat vissen niet meer vanuit de Maas stroomopwaarts konden zwemmen om hun paaigronden te bereiken. Daarnaast is de beek in de jaren dertig van de vorige eeuw verbreed, verdiept en rechtgetrokken om zo het water sneller te kunnen afvoeren. Belangrijke processen van een natuurlijke beek, zoals erosie en sedimentatie, waren verdwenen. Voeg daarbij de aangebrachte stuwen en de vermestende werking van de moderne landbouw, dan is van een natuurlijke beek al snel helemaal niets meer over, zodat vele natuurwaarden en landschappelijke eigenschappen verloren gingen.

Verschillende functies van de beek

Sinds 2010 zijn veranderingen ingezet. Daarvóór werd al gereconstrueerd en werd onder andere een groot boom- en sierteeltbedrijf verplaatst naar het terrein waar eerst een varkensbedrijf stond. De varkensboer ging naar een LOG. Zo kwam er ook meer ruimte voor de recreatieve infrastructuur rondom Vierlingsbeek.
Er werd door Het Waterschap een visie op het beekdal-traject ontwikkeld (ook

nodig om Europese subsidies - Interreg - te kunnen krijgen), waarna de landschappelijke, de cultuurhistorische en recreatieve functie van de beek vastgesteld werden. Op Limburgs grondgebied is de waterzuivering sterk verbeterd en zijn overstorten gesaneerd, waardoor de Loobeek en dus ook de Vierlingsbeekse Molenbeek een stuk schoner is geworden. Zonder deze maatregel zou zinvol beekherstel een zinloos project zijn. Want nog niet zo lang geleden was het een beek met vuil water en een dikke laag slib op de bodem. Regelmatig was het water gitzwart en stonk het.

Volgens de eerste waarnemingen heeft dit ook tot resultaat geleid. In de zomer van 2015 is bijvoorbeeld de eerste larve van de Beek Rombout (een Libellesoort) aangetroffen. Een indicator dat de waterkwaliteit sterk verbeterd is.

Door het terugbrengen van het meanderend karakter van de beek wordt de waterafvoer vertraagd en het water langer in de omgeving vastgehouden. De beek zorgt dus zelf voor stuwing en de in het verleden aangebrachte stuwen konden verwijderd worden. Ook resultaten van ander menselijk ingrijpen, zoals beschoeiing en duikers, werden verwijderd. Stijlwanden werden hersteld met afgegraven zand uit een oude Maasgeul. In de buurt van voormalig kasteel Het Makken is de beekwand verstevigd met gestapelde stenen, een cultuurhistorische concessie.

Er komt meer ruimte voor de beek omdat er overstromingsvlaktes zijn gemaakt. Hierdoor kan het water bij een piekaanvoer beter worden opgevangen en vastgehouden. De monding van de beek, met de moerassige 'Dokterskuul', is aangepakt (ontsteend), de nabijgelegen weilandjes worden meer en meer extensief beheerd en je ziet dat de bever er zich weer thuis voelt.

Vrij baan voor vissen en recreanten

Heel zichtbaar is de vistrap bij de sluizen bij de watermolen. Deze is in december 2012 gereed gekomen. De nieuwe vistrap maakt het voor vissen weer mogelijk om vanuit de Maas de beek op te zwemmen en voor nieuw leven te zorgen. Zelfs slecht zwemmende vissen kunnen tegen de stroomsnelheid van maximaal 0,2m/s opzwemmen. De vissen moeten telkens een hoogteverschil van 7 cm overwinnen. Tegelijkertijd is ervoor gezorgd dat de watermolen kan blijven draaien en via een dynamo eigen energie kan opwekken. Eigenlijk is er geen sprake van een echte watermolen, want het oorspronkelijke monumentale stenen gebouw is in het najaar van 1944 opgeblazen. Het ijzeren schoepenrad bleef bewaard en werd in 1970 hersteld. Dit restant van de watermolen kan als cultureel erfgoed blijven bestaan, evenals de restanten van kasteel Het Makken een stukje stroomopwaarts. Een deel van het voormalige kasteelpark van 180 hectare is als Makken in bezit van Staatsbosbeheer.

Om het gebied recreatief op te peppen wordt meer aandacht besteed aan het struinen. En dat treft: van het traject is een stuk onderdeel van het Pieterpad, de meest bekende wandelroute van Nederland. En onder de titel 'Welkom in het oudste landschap van Nederland' zijn verspreid over de gemeente Boxmeer korte wandelroutes uitgezet. Zo is er ook een 'Wandelroute Vierlingsbeek Molenbeek', die begint bij de kerk. Stroomopwaarts passeert de wandelaar de 'Ezelshemel', een beekbegeleidend broekbos met een gevarieerde biotoop. Al met al is de Vierlingsbeekse Molenbeek een plaats waar veranderingen in het landschap ook echt verbeteringen beloven te zijn.

De donkerblauwe lijn op het kaartje is de Vierlingsbeekse Molenbeek. De ronding in de loop van de beek laat zien dat zij een oude Maasarm volgt. Boven het dorpje Smakt en een paar honderd meter voordat de beek in de Maas uitmondt, heeft de beek een 90-graden knik. Dit zijn de plaatsen waar de beek van de Peelhorst naar het lager gelegen zandterras stroomt, respectievelijk naar het laagterras van de Maas.

Opinie van het Waterschap

"Onze opgave is een ecologisch beheer van de beek die dynamiek en variatie brengt, dit zoekt de natuur en dat wil de mens", zo zegt projectleider Mark Kerkhoff van het Waterschap. "We hebben zo veel mogelijk gewerkt mét de natuur. Het is een denkwijze die aan terrein wint: de natuur inschakelen bij realisatie van waterwerken. Daarbij kijken we bovendien niet alleen naar de waterloop zélf, die immers vaak maar luttele meters breed is. Intensief beheer zoveel mogelijk beperken biedt meteen ook ruimte voor natuurherstel. En dan is er voor heel veel partijen 'winst' te behalen. Voor de Vierlingsbeekse Molenbeek geldt deze beekdalbrede benadering. Beekdalbreed denken kan niet los gezien kan worden van omgeving en ondergrond. Ook bijzonder is de nieuwe benadering waarmee we de regio en partners hebben benaderd. Gemeenten, Maasheggen, Rijkswaterstaat, agrariërs, burgers en andere belangengroepen; iedereen die wilde kreeg de kans mee te schetsen aan de plannen. Voorheen werden plannen vaak gepresenteerd als deze al goeddeels klaar lagen. Nu zijn 'huiskamergesprekken' gevoerd in een vroeg stadium en hebben we mensen vanaf het begin gevraagd écht mee te denken, bottom-up.

Met de herinrichting van het beekdal is een eerste belangrijke aanzet gegeven naar een toekomstige herinrichting van het landschap. De beekdalen moeten worden gezien als een soort groene mal tegenover de verstedelijking. Ze vormen de dragende structuren van het landschap en zijn onvervangbaar. Beekdalen bieden kansen om natuur, water maar ook recreatie te verbinden op één en dezelfde plek".

Op Limburgs grondgebied is de waterzuivering sterk verbeterd en zijn overstorten gesaneerd, waardoor de Loobeek en dus ook de Vierlingsbeekse Molenbeek een stuk schoner is geworden. Zonder deze maatregel zou zinvol beekherstel een zinloos project zijn.

De Vilt: van kaalslag naar natte natuurparel

BEUGEN | Er is wat af gemopperd rond de Vilt: Kaalslag, vernieling, geldverspilling! Als mensen het al niet hardop zeiden, dan hoorde je het ze wel denken. Hoezeer het waterschap ook zijn best had gedaan om duidelijk te maken dat het eerst slechter moest lijken voordat de verbeteringen zichtbaar zouden worden, de scepsis bleef. Althans in 2009 – 2010 toen de werkzaamheden begonnen. Nu hoor je heel andere geluiden.

De Vilt is een nat moeras-bos-plassengebied onder Beugen en gevormd door uitbraken van de Maas. Door de combinatie van de Grote en de Kleine Vilt met de Oeffeltsche Raam en het Duits Lijntje is het een prachtig natuurgebied met een uitermate gevarieerde flora en fauna.

Al in 1954 was geconstateerd dat er in de plassen een dikke dode sliblaag op de bodem lag. In de jaren 70 komt daar nog het effect van mestuitspoeling bij, waardoor er veel te veel voedingstof in het water aanwezig is. Zeldzame plant- en- en vogelsoorten verdwijnen en er treedt verbossing van de Vilt op door opslag van met name wilg, berk en els.

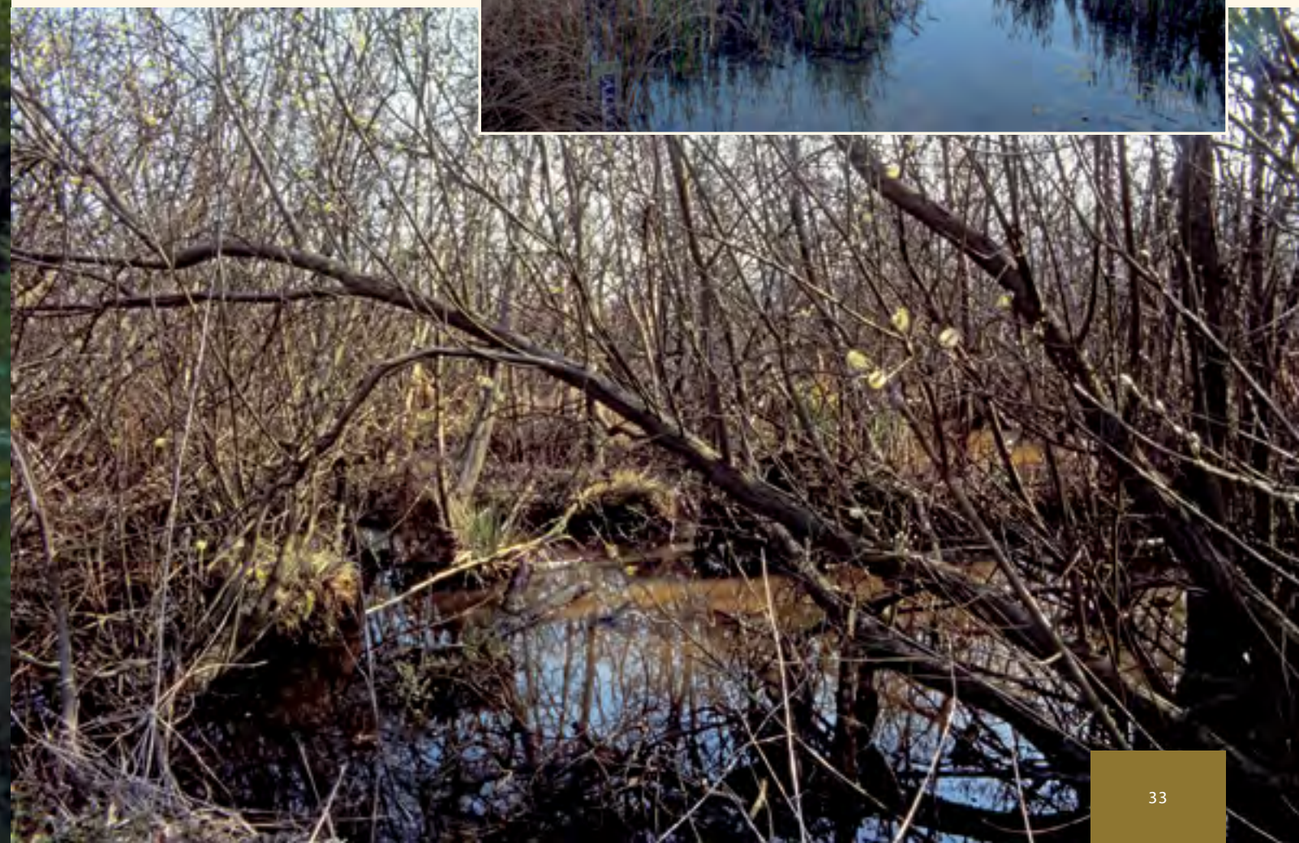

Waterschap Aa en Maas maakte, in samenwerking met het Brabants Landschap en de gemeente Boxmeer, een rigoureus nieuw inrichtingsplan voor het gebied. Daarbij bestaan de belangrijkste werkzaamheden uit het uitbaggeren van de plassen en het bos- en struweelvrij maken van de oevers. Kaalslag dus.

Het is nu 2015. Ga nog eens kijken en hoor wat het publiek ervan vindt. Niet alleen de toevallig langskomende wandelaar of fietser, maar ook de 'kenners'. Het ziet er prachtig uit. Een open landschap met schrale weilandjes, omzoomd door struweel en bos, afgewisseld met de schoongemaakte plassen, vol watervogels. Zeker de vogels hadden al snel in de gaten dat het in de Vilt goed toeven is. Er zijn 122 verschillende vogelsoorten (99 broedvogels) geteld. Door de aard van de werkzaamheden is het verwonderlijk dat met name de water- en moerassoorten het heel goed doen en dat de bos- en struweelvogels nog wat achterblijven. Opvallend is de toename van het aantal nachtegalen.
Na het leegvissen van de plassen is het in lijn met verwachtingen dat de visstand tijd nodig heeft om zich te herstellen. Hetzelfde geldt voor de planten, de vlinders, libellen en amfibieën. Maar de ontwikkelingen gaan de gewenste kant op.

Kortom, ga eens in de Vilt kijken. Een natte natuurparel in ontwikkeling, waar juist door die ontwikkeling iedere keer iets nieuws valt te ontdekken.

(voor dit stuk is ruim gebruik gemaakt van de informatie verstrekt door waterschap Aa en Maas)

Het ziet er prachtig uit. Een open landschap met schrale weilandjes, omzoomd door struweel en bos, afgewisseld met de schoongemaakte plassen, vol watervogels.

Ik ben natuur-conservatief. Of toch niet?

Als natuur continue verandering is, is natuurbehoud dan geen innerlijke tegenspraak? Als het antwoord 'ja' is en van toepassing op het huidige natuurbeleid, moet er dan een alternatief voor in de plaats komen?

In mijn contacten met terreinbeheerders over natuurbehoud worden de resultaten voortdurend 'erg doeltreffend' genoemd. Daarbij wordt niet alleen het binnenhalen van geld uit Brussel bedoeld, mag ik aannemen, maar ook de effectiviteit van het natuurbeleid.
Dus de organisaties die ik gesproken heb hebben gelijk als ze het natuurbeleid doeltreffend noemen? En: is het doel wat ze voor ogen hebben wel het goede? Daarover heb ik zo af en toe mijn twijfels.
Stel dat het een vals idee is dat de natuur 'altijd naar balans zoekt'. Dus dat er niet zoiets bestaat als een 'natuurlijke toestand'. Als dat waar is, dan worden de fundamenten van het gangbare natuurbeleid onderuit gehaald.
De natuur verandert juist de hele tijd. De natuur is dynamisch want beweegt voortdurend. En als de natuur altijd aan het veranderen is, is de poging die verandering te stoppen anti-natuur. Toch is dat precies waar veel natuurbeleid op gericht is. We blijven opschot van Berken uit de hei trekken. Het verlangen het bestaande te behouden, gaat ook gepaard met een afkeer van nieuwkomers in de natuur. Ik durf een parallel te trekken met de manier waarop velen over immigranten in onze gemeenschap spreken.
In dit tijdperk van het Antropoceen (het tijdperk van de mens) waarin de mens heel de aardkloot over raast, is het een volstrekte illusie dat we inheems en uitheems netjes uit elkaar kunnen houden.
Achter veel denken over natuurbehoud gaat de gedachte schuil dat er ooit ongerepte, nog niet door de mens en vreemde soorten aangetaste natuur bestond. Maar de natuur wordt al duizenden jaren door menselijke activiteit veranderd. En wat wij zien als het summum van natuurlijk, is vaak het gevolg van eerdere menselijke ingrepen.
Toch is dat wat veel natuurbeschermers willen: terug naar een vroeger ideaal, terug naar een wilde natuur zoals die ooit geweest moet zijn.
Het doel van 'herwilden' is het scheppen van nieuwe ecosystemen die zo veel mogelijk lijken op een historisch referentiepunt. Natuurbeschermers willen 'historische informatie' gebruiken voor 'behoudstrategieën', met als oogmerk het 'herstel' van ecosystemen waarbij de menselijke invloed is geminimaliseerd.
Kijk in dit verband wat er op dit moment gaande is in de Oeffelter Meent.
Het mag dan zo zijn dat 'wildernis' een fictie is, de angst voor indringers goeddeels ongegrond en natuurbehoud in tegenspraak met zichzelf. Maar wat is het alternatief?
Ik weet het niet. Wat ik wel weet is dat wanneer verandering verlies betekent, dit voor mij alle reden is om te vechten voor het behoud van het oude vertrouwde waarvan we weten dat het werkt in plaats van te gokken op het nieuwe waarvan nog ongewis is hoe het zal uitpakken.

Kees de Bruijn

Persoonlijke natuurpareltjes

Tussen Vortum-Mullem en de Maas ligt een klein bos aan de rand van het Maasheggengebied: de Vortumse Bergen. Het wandelpad dat door dit bos loopt, biedt na iedere bocht een andere aanblik. Het ene moment loop je tussen de bomen over de toppen van de rivierduinen, het volgende moment loop je het bos uit en sta je in de wei tussen de grazende koeien. Dat maakt dit natuurgebied mijn pareltje in het Land van Cuijk.

Sylvia van Duijnhoven

MLvC
Milieuvereniging Land van Cuijk

Ontwerp en druk: dotkom design, Sint Anthonis